

Vergaderjaar 2008–2009

26 488

Behoeftestelling vervanging F-16

Nr. 118

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 4 november 2008

Zoals afgesproken in het plenaire JSF-overleg van 30 oktober jl. ga ik in deze brief in op het belang van de tijdige contractering van het eerste toestel waarmee ons land kan deelnemen aan de *Initial Operational Test & Evaluation* (IOT&E) van de JSF in de Verenigde Staten. Ik hoop mogelijke onduidelijkheden over termijnen die hierbij een rol spelen te kunnen wegnemen.

Zoals ik in het debat van 30 oktober nader heb toegelicht, is de aanvang van de IOT&E inmiddels verschoven van november 2012 naar februari 2013, en is het einde nu voorzien voor de eerste helft van 2014. Defensie heeft er belang bij dat het betrokken personeel optimaal opgeleid en voorbereid aan de IOT&E begint. In de Nederlandse projectplanning is daarom de voorbereiding van vliegers en grondpersoneel op de IOT&E voorzien vanaf 2011. Vooral de vliegers hebben een intensief opleidings- en trainingsprogramma voor de boeg om op tijd volledig vertrouwd te zijn met de F-35. Hun opleiding moet dus uiterlijk in februari 2013 zijn voltooid, dat wil zeggen vier maanden later dan tot voor kort werd aangenomen. Om voldoende opleidingscapaciteit voor de vliegers te garanderen, moet het eerste toestel echter nog steeds in 2011 beschikbaar komen en het tweede toestel in 2012. De thans voorziene aflevering van de twee toestellen biedt voldoende gelegenheid vijf piloten op te leiden op de F-35. Minder opleidingstijd is niet verantwoord.

In de bestelsystematiek zoals die in het *Production, Sustainment and Follow-On Development* MoU is vastgelegd, wordt in februari van elk kalenderjaar het gezamenlijke contract gesloten voor de aanschaf van F35-toestellen die in het tweede jaar erna worden afgeleverd. In februari 2009 wordt dus het contract gesloten voor de aflevering van toestellen in 2011 en in de planning voor dat jaar gaat het om Amerikaanse, Britse en Nederlandse toestellen. De aflevering van het eerste Nederlandse toestel is volgens de Amerikaanse productieplanning voorzien voor november 2011 en die van het tweede Nederlandse toestel, te contracteren in februari 2010, voor het eerste kwartaal van 2012. Op basis van dit afleveringsschema kunnen de vliegers zoals gezegd bijtijds en volledig worden opgeleid voor deelneming aan de IOT&E.

De indicaties wijzen op de tijdige voltooiing van de contractonderhandelingen tussen het JSF *Program Office* en Lockheed Martin. Herhaalde navraag tot aan 30 oktober jl. heeft geleerd dat het gewenste uitstel tot na februari niet strookt met de huidige productieplanning voor de daaropvolgende twaalf maanden. De enige toezegging die afgelopen weekend van Amerikaanse zijde is gedaan over een eventueel uitstel van drie maanden, is op voorwaarde van een financiële garantiestelling voor een deel van de aanschafwaarde van het toestel. De precieze omvang van dat bedrag is echter nog onduidelijk en vergt nader onderzoek voordat van een serieuze optie kan worden gesproken. Een toezegging aan de Kamer op dit moment zou erin kunnen resulteren dat ons land in 2011 niet over het eerste toestel kan beschikken, waardoor de optimale voorbereiding op de IOT&E niet langer gegarandeerd is.

Volgens de motie-Voordewind/Eijssink heeft de firma Saab meer tijd nodig om de *business case* en de simulatie voor te bereiden. Industriële inschakeling dan wel compensatie is in het geval van Saab uiteraard aan de orde, maar van een verband met de kandidatenevaluatie is geen sprake. Ook de JSF *business case* stond en staat los van de kandidatenevaluatie. Hetzelfde geldt voor de simulatie; dit aspect speelt net zo min een rol bij de aanschaf van de eerste F-35 voor de IOT&E als bij de actualisering van de kandidatenvergelijking. Saab beschikt niet over een simulator van de Gripen *Next Generation* en zou op dit punt dus zeer slecht hebben gescoord als het een onderdeel van de kandidatenevaluatie was geweest. Dit was echter niet het geval. Hoe dan ook, de koppeling die de motie legt tussen de *business case* en de simulator enerzijds en de kandidatenevaluatie en de bestelling van het eerste testtoestel anderzijds strookt niet met de stapsgewijze benadering die Kamer en regering nu al geruime tijd volgen.

In de met de Tweede Kamer overeengekomen benadering gaat de actualisering van de kandidatenevaluatie vooraf aan de besluitvorming over de aanschaf van het eerste testtoestel en niet, zoals afgesproken in het coalitieakkoord, in 2010. In de motie staat nu dat de tijd tussen het toesturen van de kandidatenevaluatie en het aankoopbesluit te kort is. Zoals ik heb toegezegd, kan de Kamer de resultaten van de evaluatie vóór het Kerstreces tegemoet zien. Eind februari, dus niet 1 februari zoals de motie suggereert, zou een contract moeten worden getekend. Dit houdt in dat de Kamer twee maanden de tijd heeft om tot een oordeel te komen over de uitkomsten van de evaluatie, die is uitgevoerd door deskundigen van Defensie, TNO en NLR en die is gemonitord door RAND *Europe*. Ik ga er vanuit dat de evaluatie de gedegen grondslag zal vormen van verdere gedachtevorming aan de zijde van de regering en van de Kamer. Het komt mij voor dat het mede van de uitkomsten van deze evaluatie afhangt of de beschikbare beoordelingstijd toereikend is of niet. Nu die periode bij nader inzien niet één, maar twee maanden blijkt te bedragen, stel ik voor de uitkomsten van de evaluatie af te wachten, zodat bij de Amerikaanse overheid ook meer informatie kan worden verkregen over het voorstel omtrent een financiële garantiestelling.

Ik zal nauw contact onderhouden met de Amerikaanse partners over mogelijkheden om het Nederlandse besluit over contractering van het eerste testtoestel uit te stellen. Omwille van de zorgvuldigheid van het proces en een optimale voorbereiding van personeel op de IOT&E verzoek ik u tegelijkertijd af te zien van moties waarmee uitstel van de besluitvorming tot na februari nu reeds onvermijdelijk wordt en deze aan te houden tot na ommekomst van de kandidatenevaluatie.

De staatssecretaris van Defensie
J. G. de Vries